

ADLAR (İSİMLER)

Varlıkları, kavramları, duyguları...tanıtan, onları birbirinden ayırmaya yarayan sözcüklere **ad (isim)** denir.

Varlıklara Verilişine Göre Adlar:

İkiye ayrılır:

1.Özel Adlar: Tek olan, eşi benzeri olmayan varlıklara verilen adlardır.

Özlem, köpeğine **"Pamuk"** adını verdi.

Türkçe dersinde "adlar" konusunu işliyoruz.

Üç öğretmenimiz dört öğrencimizle

Portekiz'e gitti.

Şehit Selim Topal Ortaokulu "Kuzey Kutbuna Gidiyoruz" kitabının yazarını- **Nilay DALYAN'ı** ağrılayacak.

2.Tür (Cins)Adları: Aynı türden varlıkları karşılayan adlardır.

Salı günü kitabı arkadaşşıma verdim.

Kırlardan topladığımız **çiçekleri öğretmenimize** sunduk.

UYARI: Kimi tür adları özel ad olarak da kullanılır:

Bugün **deniz** masmavi ama dalgalı.

Deniz, Bodrum'a gitti.

Kullanılmayan eşyaları **bodruma** koyduk.

Varlıkların Oluşuna (Niteliliğine) Göre

Adlar(): İkiye ayrılır:

1.Somut Adlar: Beş duyu organımızın herhangi biriyle algılayabildiğimiz varlıkları karşılayan adlardır.

Örnekler: Hava, rüzgâr, masa, kitap,

2.Soyut Adlar: Beş duyu organımızın hiçbirisiyle algılayamadığımız kavramların, duyguların adıdır.

Örnekler: rüya, hüzün, sevgi, akıl, Allah...

Karıştırma! Soyutun "y" sinden "yok" somutun "m" sinden "mevcut" yani var...beş duyu organından herhangi biri var/mevcutsa somut, yoksa soyut.

Uyarı: Kimi tümcelerde somut bir ad soyut anlam içerebilir.

Örnek: Biber çok **acı**ydı.

Acı günler geride kaldı.

Evin **temeli** sağlam. Tartışmayı sağlam bir **temele** oturtamadık.

Varlıkların Sayısına (Niceliğine) Göre

Adlar: Üçe ayrılır:

1.Tekil Adlar: Yalnızca bir varlığı karşılayan, çokluk eki almamış adlardır.

Örnekler: kalem ,masa, ağaç, ev, yol, sevgi,silgi,bilgisayar,çekyat,ırmak,

2.Çoğul Adlar: Birden çok varlığı karşılayan, çokluk eki (-lar/ler) eki alan adlardır.

Örnekler: sevgiler, kalemler,masalar, bilgisayarlar...

3.Topluluk Adları: Yapıca tekil, anlamca çoğul olan adlar. Yani çokluk eki almadığı halde çokluk anlamı taşıyan adlardır.

Örnekler: demet, orman, deste, küme,ordu,grup,

Uyarı:Kimi tekil adlar ad aktarması yoluyla topluluk anlamı kazanabilir.

Sınıf temizlendi.(tekil)

Sınıf sınava hazır. (topluluk)

Mahallede bayram şenlikleri var.

Mahalle sokağa döküldü.

AD (İSİM) TAMLAMALARI

İki ya da daha çok adın birbirini anlamca tamamlayarak oluşturduğu öbeğe "ad/isim" tamlaması denir.

Ad tamlamalarında birinci sözcük **tamlayan (bütün)**, ikinci sözcük **tamlanan (parça)** dir.

Bir sözcük öbeğinin ad tamlaması olabilmesi için mutlaka "parça-bütün" ilişkisi olmalı, aitlik anlamı içermeli ;parça (tamlanan) bütüne (tamlayan) ait olmalı.

Örnekler: ağacın dalları (Dallar, ağacın bir parçasıdır, dallar ağaca aittir.)

Kapı kolu: (kol-kapı arasında parça-bütün ilişkisi var. "kol" "kapıya " aittir.)

Gökkuşağının renkleri (renk gökkuşağına ait.)

Tamlayan (ilgi) eki: -In/-in;-un/ün

Tamlanan (iyelik) eki: -ı/-i;-u/-ü

Ad tamlamaları kendi içinde üçe ayrılır:

1.Belirtili Ad Tamlaması:

Tamlayan da tamlanan da ek alır.

Örnekler:

Kalemin ucu

(Tamlayan) (tamlanan)

Okulun kapısıı (Kapı okula ait)

Atatürk'ün çocuklarıı

gözlerininin ışıltısıı

gönlümün güzelliğiı

öğretmeninin masasıı

! Örneklerde görüldüğü gibi

tamlayan da tamlanan da ek almıştır.

! Belirtili ad tamlamaları

neyin/kimin sorularına yanıt verir.

Kimin çocukları, neyin ışıltısı, neyin güzelliği, kimin masası

1.Belirtisiz Ad Tamlaması:

Sadece tamlanan (iyelik: -ı/-i;-u/-ü) ek alır.

Örnekler:

Kalem ucu, okul kapısıı

Gönül güzelliğiı Atatürk çocuklarıı

Öğretmen masasıı, duvar rengiı

"Çocuğun elbisesi" tamlamasında belli bir çocuğa ait elbiseden söz edildiği(**belli** olduğu) için "**belirtili ad tamlaması**" dır.

"Çocuk elbisesi"nde ise bir kişiye ait elbiseden değil, genel bir elbise çeşidinden söz edildiği için"belirtisiz ad tamlaması"dır.

1.Zincirleme Ad Tamlaması:

En az üç adın birbirini tamlamasıyla oluşur. Zincirleme ad tamlamalarında tamlama içinde tamlama vardır.

Örnekler:

Öğretmen masasının örtüsü

Tamlayan tamlanan

(Öğretmen masası / masanın örtüsü örtü, masaya; masa, öğretmene ait)

arkadaşımın annesinin arabası

(tamlayan) (tamlanan)

Okulun bahçe duvarı

tamlayan tamlanan

annemin gönlünün güzelliği

tamlayan tamlanan

UYGULAMA ZAMANI

SORU 1) Aşağıdaki tümcelerde yer alan ad tamlamalarını bulup türlerini yazınız.

- Macera romanlarının okuyucusu çoktur.
- Televizyonun kumandasını bulamıyorum.
- Çantamın fermuarı bozulmuş.
- Yaz tatilini iple çekiyoruz.
- Papatyaların kokusu mest ediyor insanı.
- Bir bir söndü sokak lambaları.
- Okulumuzun kitap kurtları ödülleri aldılar.
- Sabah yürüyüşlerini severim.

SORU 2) Aşağıda verilen adlardan ad tamlamaları oluşturunuz. Oluşturduğunuz ad tamlamalarını uygun kutucuğa yazınız.

İşıltı, deniz, çiçek, kış, manzara, gün, kuşlar, rüzgâr, güneş, ses, dalgalar, uğultu, bahar, koku, büyü, konu, güzellik, şiir, tür, öykü, su, başkent, akış, Türkiye, Pazar, sabah, özlem, çığlık,

<u>BELİRTİLİ AD TAMLAMASI</u>	<u>BELİRTİSİZ AD TAMLAMASI</u>	<u>ZİNCİRLEME AD TAMLAMASI</u>

SORU 3) Aşağıdaki tümcelerin hangisinde ad tamlamasının türü farklıdır?

- A) Dünya Kadınlar Günü'nün kutlu olsun.
- B) Çocuğun sırt çantası çok ağırmış.
- C) Öğretmenin not defteri kırmızıydı.
- D) Bilgisayarın ekranı kırılmış.

SORU 4) Aşağıdaki tümcelerin hangisinde ad tamlaması yoktur?

- A) Annemin börekleri çok lezzetlidir.
- B) Akşam yemeğini mutfakta yer.
- C) Seninle buluşmaya karar vermiş.
- D) Televizyonun sesini kısar mısın?

SORU 5) Belirtili ad tamlamasında tamlayanla tamlananın yeri değişebilir.

Kapısı açık kalmış odanın (devrik tamlama)
tamlanan tamlayan

14. Aşağıdakilerin hangisinde bunu örnekleyen bir tamlama yoktur?

- A) Sesini dinle her zaman yüreğinin.
- B) Yaşlılar önünü açmalı gençlerin.
- C) Korkunun kokusu burnuma geliyor.
- D) Arkası gelir umarım yazının.

SORU 6) Şiirde yer alan ad tamlamalarını yazınız.

Aydedenin paltosunu
Kim giydirdi anne
Gözlüğünü bastonunu
Kim bulup verir eline
Yıldızlar mı verir
Yıldızlar Aydedenin
Torunları mı anne

SORU 7) Siz de iki dörtlükten oluşan bir şiir yazınız. Şiirinizde en az dört tane ad tamlaması kullanınız.

Desem ki vakitlerden bir nisan akşamıdır,
Rüzgârların en ferahlatıcısı senden esiyor,
Sende seyrederim denizlerin en mavisini,
Ormanların en kuytusunu sende gezmekteyim,
Senden kopardım çiçeklerin en solmazını,
Toprakların en bereketlisini sende sürdürdüm,
Sende tattım yemişlerin cümlesini.

SORU 8) Şiirde kaç tane ad tamlaması vardır?

- a) 4 b) 5 c) 6 d) 7

**HAZIRLAYAN: ÜMMÜHAN DURMUŞ
TÜRKÇE ÖĞRETMENİ**